

րուածքներու մէջ: Չագերը առջի բերան երկայն՝ փափուկ ու ճերմակ փետուրներ կունենան: Արբոր մէկը բուին քովը մօտենայ, կըսկսի խրուկալու պէս ձայն հանել. քանի որ պըզտիկ է՝ դիւրաւ կընտանենայ, և բաւական մեծնալէն ետքը՝ իր երկայնուծիւնը մէկ ոտնաչափէն աւելի կըլլայ:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Բնատան:

Բնատանութիւնը մարդուս կարօտութեանը հետ մէկտեղ սկսած է, քիչ ան ատենէն՝ ի վեր՝ որ Բնատուած տեսնելով մարդուս իրեն դէմ ըրած ապերախտութիւնը ըսաւ, «Բնատմբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո»: Եւ իրաւ որ ան ատենէն ետքը մարդս մարմնաւոր թշուառութենէ միայն իր աշխատանքովը կըրնայ ազատիլ: Թի որ աշխատանքը առանձին մարդկանց ալ հարկաւոր է, հապա որչափ աւելի մէկտեղ եկած, ժողովուրդ՝ քաղաք ձևացած ընկերական մարդկանց:

Ինչայն թէ նախ՝ Բնատուած մարդուս պատիժ դրած ատենը՝ իրաւ է որ աշխատանք տուաւ իրեն, բայց թշուառութիւն չտուաւ. ուստի չառաւ անոր ձեռքէն դիւրութիւնը, հարստութիւնն ու հանգստութիւնը, որովհետեւ աս բաներս աշխատանքի ու առաքինութեան պտուղներն են:

Արկորդ, մէկը աշխատանքով հարստութիւն դիզելէն ետքը՝ իրաւունք չունենար բոլորովին աշխատանքէ դադրելու: Բնատուած պէտք է որ նախատես եղած ըլլայ թէ քանի որ մարդիկ շատնան՝ նոր նոր աշխատանքներ պիտի աւելնան, որով մէկը հարուստ՝ մէկալը ազգատ ըլ-

լալով, նոր նոր առաքինութիւններ ալ պիտի ծաղկին մարդկանց մէջ, որոնց առջինը կրնայ սեպուիլ սերն ու ողորմութիւնը: Ուստի կրնանք ըսել թէ Բնատուած աս աշխատութեւ պատիժը դնելով ալ՝ աւելի բարիք մը ուզեր է ընել մարդկանց: Աշխատութիւններուն մէջ գլխաւորներէն մէկն ալ մտքին աշխատութիւնն է. ասիկայ աւելի անոնց համար է որ մեքենական կամ արհեստական կեանքի այնչափ չեն դիմանար, և Բնատուած իրենց աւելի բարձր հանձար մը՝ միտք մը տուեր է: Բնոր համար, ան մարդն որ իր աշխատանքովը հարստացեր է, կամ իր պապերէն աղէկ ժառանգութիւն ունեցեր է, կամ աւելի իր խելք բանեցընելով նիւթական աշխատութենէ ազատ մնացեր է, բոլորովին ամէն աշխատանքէ դուրս չէ, հապա մտքով աշխատողներուն կամ ընկերութեան պահապանը ըսուողներուն կարգը կըմտնէ: Եւ աս կերպով ան մարդուն աշխատանքը ոչ եթէ կը պակսի, հապա առջինին վրայ աւելի ազնուութիւն մը կառնէ: Հարուստ մարդու մը համար մէյմէկ ազնիւ աշխատանքներ են՝ իրեն ունեցածները լաւ կառավարելը, զանոնք աղէկ բաներու գործածելը, իր ժամանակը բարի բաներու անցընելը, և մանաւանդ բարեգործութեան ետեւէ ըլլալը. վասն զի աս բաներովս Բնատուածը հրամանին կըհնազանդի, և իրեն աստիճանին ընկած ծառայութիւնը կրնէ մարդկային ընկերութեան մէջ:

Բն երկու տեսակ աշխատութիւնները, քիչ նիւթական ու մտաւոր աշխատանքը, շատ յարմար են մարդուս բնական կազմութեանը, որ մտաւոր հոգիէ ու նիւթական մարմինէ բաղադրուած է. ուստի մէկ կողմէն նիւթական աշխատանքով իրեն նիւթական մասին՝ քիչ մարմնոյն կարօտութիւնը կըլեցընէ, մտաւոր աշխատանքով ալ իր հոգին կամաց կամաց աւելի կըլուսաւորուի ու իրեն սկըզ-

բանը կրմօտենայ : Բայց շիտակը նայելով, որ և իցէ աշխատանք ալ երբ, որ աս վախճանը չունի, անօգուտ է և ֆրասակար :

Աշխատանքին մէկ հատիկ վախճանը ինչ է, բայց եթէ մարդուս էական կարօտութիւնը լեցընել, և իրեն բարոյական կրթութիւնն ու ազնուութիւնը աւելցընել : Իսկ թէ որ մէկը անոր համար միայն աշխատի որ բնական զուարճութիւններ գտնէ, իր աշխատանքը կըլլայ աւելորդ ու ֆրասակար, և անոր ծայրը կըլլայ ապականութիւն բարուց, զեղիւթութիւն ու թշուառութիւն : Տարակոյս չկայ որ քաղաքականութեան ու մարդուս դիւրութիւններուն ծաղկելովը՝ շատ նորեւելի սովորութիւններ կը հնարուին որ մարդուս հարկաւոր կարօտութիւն կը դառնան. բայց աս բանս կամաց կամաց պիտի ըլլայ որ զեղիւթութեան մէջ չիյնայ մարդ :

Հիմակուան մեծամեծ քաղաքներու վիճակին նայելով, ոմանք աշխատանքի անկարող են, ոմանք աշխատանք չունին, ոմանք ալ աշխատանքէ կը փախչին : Ինկարողութիւնը առաջ կուգայ բնական կամ բարոյական տկարութենէ, հիւանդութենէ, տարիքէ, տգիտութենէ : Աշխատանք չունենալը առաջ կուգայ արհեստներուն չբանեւնէ, փոխուելէն, և այլն : Իսկ աշխատանքէ փախչիլը առաջ կուգայ ծուլութենէ ու բարուց ապականութենէ : Եւ ահա ասոնք են աղքատութեան բուն պատճառները, և աս իրեքին ալ դարմանը կըլլայ սիրով և ողորմութեամբ :

Շատ աղէկ կը խօսի պարոն Տըթէ-ռանտոյ անուանի գաղղիացին աս բանիս վրայ. « Բարհաստները կատարելապէս գործելու ու դիւրացընելու համար խել մը համառօտ գրքեր գրուեցան, կըսէ, մօտ տարիներս. երանի թէ անոնց հետ այնպիսի գրքեր ալ ելլէին, որ ամէն տեսակ արհեստաւորի բարոյական վիճակն ու պարտքերը հասկըցընէին. որով արհես-

տաւորը իր վիճակին մէջ երջանիկ ըլլալու ճամբան կը սորվէր և իր երջանկութե համը կառնէր : Հասարակ արհեստաւորներուն հասկըցընելու է թէ որչափ գովելի ու փափաքելի բան է կարգը կանոնը, գործունէութիւնը, արթնութիւնը, խոհեմութիւնն ու հաւատարմութիւնը, և թէ ասոնք ձեռք ձգելու դիւրին ճամբան որն է : Իսկ գործարաններու վերակացուններուն միտքը ձգելու է թէ իրենց ձեռքին տակը եղողներուն ինչպէս պիտի գծան, ինչպէս պիտի օգնեն, ինչպէս բարի օրինակ պիտի տան. մէկ խօսքով ինչպէս պիտի վարուին անոնց հետ որ գործարանը աւելի բարեկարգ տուն մը ձեւանայ, քան թէ բանտ կամ քսորանքի տեղ : »

Եւ իրաւցընէ, երբոր աշխատանքը բարոյական վախճան մը չունենայ, ու բոլոր վախճանը ան ըլլայ որ մարդկանց նիւթական պիտոյքը լեցընէ, կամ նորեւելի սովորութիւններով նորնոր կարօտութիւններու պատճառ ըլլայ, յայտնի բան է որ քանի երթայ՝ ան աշխատանքը անօգուտ կըլլայ ու ֆրասակար : Եւ ասն զի մարդկանց անձրն դիւրութիւնը կաւելցընէ, ագահութիւնը կը շատցընէ, այլեւայլ վիճակներուն անհաւասարութիւնը կը մեծցընէ, ժողովրդեան մէջ փափկութիւնն ու հիւանդութիւնը կաւելցընէ, և շատ անկարգութեանց պատճառ կըլլայ : Երաւ է որ աշխատանքը հարստութեան պատճառ է, բայց շատ անգամ ան աշխատանքը ընել տուողները և վճարողները աւելի կը հարստանան՝ քան թէ բուն աշխատաւորները. ինչ է պատճառը : Եւ ասն զի աշխատանքը աշխատաւորներուն ալ օգտակար ըլլալու համար՝ պէտք է որ բարեկարգ ըլլայ, և արժանաւոր վճարքը ունենայ : Երանեն միայն կրնայ աշխատանքը թէ ճշմարիտ հարստութեան պատճառ ըլլալ, և թէ մարդկային երջանկութեան. և

ան ատեն միայն նոր նոր գիւտերը
կրնան փնաս չընել արհեստներուն,
մանաւանդ թէ արհեստներն ալ քա-
ղաքականութիւն ալ ծաղկեցընել: Եւ
բանիս վրայ շատ փիլիսոփաներ ու շատ
քաղաքագէտներ տեսակ տեսակ կար-
ծիքներ ունեցեր են, որ հոս դնելը առ-
այժմ աւելորդ է. այսչափ բաւական
է գիտնալ թէ ընդհանրապէս մեր ը-
սածը ոչ միայն անոնցմէ շատին ըսա-
ծին համաձայն է, հապանաւ քրիս-
տոնէական սուրբ սկզբանց և օրինաց
խրատն է, որ մարդուս համար մէկ
հատիկ կանոն է երջանկութեան:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Ուրիշ Լրացում:

ԲՈՅՍԵՐԸ ուղղելու կամ ջրելու
համար ամէնէն աղէկը անձրեւի ջուրն
է, որովհետեւ ասիկայ շատ թեթեւ է,
ու մէջը շատ կազ կայ. ուստի մաս-
նաւոր ջանք ընելու է անձրեւի ջրերը
ժողովելու:

Անձրեւի ջրէն ետքը էն աղէկները
գետի ու առուի ջրերն են, վասն զի
ասոնք ալ անձրեւի ջրին յատկութի-
նները քիչ շատ ունին. և աս յատկու-
թիւնները այնչափ աւելի կունենան,
որչափ որ իրենց բխած տեղէն կը հե-
ռանան:

Այնչէս ետքը կուգան գետնէն բխած
աղբիւրներու ջրերը. ասոնք ընդհան-
րապէս պաղ կը լլան. և ինչուան որ
բաց օդին մէջ օրերով չկենան պէտք
է արտերու գործածել:

Ամէնէն փնասակար ջուրը հորերու
ջուրն է, թէպէտեւ ամէն տեղ գլու-
նուելու համար՝ շատ կը գործածուի.
ուստի ասիկայ ալ հորէն քաշելէն
ետքը՝ գէթ քսանըջորս ժամի չափ բաց
օդի մէջ ձգելու, ու ետքը գործածե-
լու է:

Բոյսերը ուղղելու ատեն նայելու
է անանկ ընել որ բարակ անձրեւ ձեւա-

նայ՝ առանց գետինը տիղմ դարձընե-
լու, և միանգամայն բոյսերուն ցո-
ղունին ու տերեւներուն վրայ թափի
ջուրը: Եւ բանիս համար կը գործա-
ծուի սովորական ցնցուղը, որուն բե-
րանը ձագառի՝ ձեւով ու ծակ ծակ է:
Իսկ երբոր մեծ տեղ պիտի ուղղես՝
կրնաս ասանկ գործիք մը շինել պարզ
կերպով. սայլի մը վրայ տակառ մը
կը պառկեցընես ու տակառին մէկ
կողմէն կը ծակես, կաշիէ խողովակ մը
կանցընես մէջը. աս խողովակին ծայ-
րը վերի ցնցուղին պէս ծակ ծակ ձա-
գառ մը կանցընես. տակառին մէջ
ջուրը կը լեցընես, ու սայլը ձիով մը
ուղած տեղը կը պտըտցընես. կաշիէ
խողովակն ալ ձեռքդ բռնած՝ ուղած
տեղը կը ջրոտես. և փոխանակ մէկ
անգամով բոլոր ջուրը նոյն տեղը լե-
ցընելու, քիչ քիչ կը լեցընես՝ կրկին
կրկին նոյն տեղը դառնալով. ասան-
կով հողը աղէկ կը ծրծի գջուրը, և
դէպ 'ի աջ ու ձախ չտարածուիր:
(Կառերուն ծայրի տերեւները ջրոտե-
լը շատ աղէկ է. և աս բանիս համար
կրնաս գործածել ծակ ծակ բերնով
ցնցուղ մը, կամ ձեռքի ջրհան՝ մը:

Ամառուան տաք ժամանակին պէտք
է իրիկուան դէմ ջրոտել բոյսերը.
իսկ գարնան ու աշնան՝ առաւօտները
ուղղելու աւելի աղէկ է. բայց որ և
իցէ ատեն ալ որ ջրոտես՝ պէտք է դի-
տել որ տերեւները վրանին արեւ չծա-
թած՝ ատեն ունենան չորնալու. աս
զգուշութիւնը չընելով՝ տերեւները
կը խաշին, և շատ անգամ բոյսերն ալ
կը չորնան:

ԱՐԿԵՍՈՎ Բաղադրած ջուր՝ Բոյսերը ու-
րիշ Լրացում համար:

ՎԱՆԻ մը հատ տակառներ առ,
ու անոնց իրեք մասին մէկը կամ թէ
ինչուան կէսը լեցուր այլևայլ կեն-